

Aan: De Vaste commissie voor Veiligheid en Justitie - cie.vj@tweedekamer.nl
Betreft:: Notitie jeugdstraafprocesrecht voor het Rondetafelgesprek 10 feb 2016
Onderwerp: Contourennota Modernisering WvSv (TK 29279 nr. 284).
Contactpersoon: Maartje Berger – Jurist jeugd(straf)recht Defence for Children
Email: m.berger@defenceforchildren.nl
Datum: 4 februari 2016

Gespreksnotitie Modernisering WvSv – jeugd

Het wetsvoorstel jeugdstraafprocesrecht maakt deel uit van de herziening van het Wetboek van Strafvordering. Het voorstel introduceert een nieuw hoofdstuk in Boek 4 en zal met de invoeringswet worden overgeheveld naar hoofdstuk 1 van Boek 6 in het nieuwe wetboek. De tekst van het wetsvoorstel wordt in het najaar 2016 naar de Tweede Kamer gezonden.

Defence for Children heeft ondermeer naar aanleiding van eigen onderzoek¹ aangegeven dat het onderdeel jeugd in Boek 4 Titel II van het Wetboek van Strafvordering (artikel 486 - 505) verder dient te worden uitgebreid. Om te komen tot een verbeterd kindgericht systeem zijn in het nieuwe Wetboek van Strafvordering extra rechtswaarborgen nodig die rekening houden met de leeftijd en kwetsbaarheid van minderjarige verdachten en slachtoffers.

1. Implementatie VN-Kinderrechtenverdrag en *EU-Directive on procedural safeguards for children (...)*

Het VN-Kinderrechtenverdrag geeft in artikel 37 en 40 het kader aan waaraan het jeugdstraaf(proces)recht dient te voldoen. In artikel 40 lid 3 staat dat Nederland "de totstandkoming dient te bevorderen van wetten, procedures, autoriteiten en instellingen die in het bijzonder bedoeld zijn voor kinderen die worden verdacht van, vervolgd wegens, of veroordeeld terzake van het begaan van een strafbaar feit. Ook op Europees niveau wordt veel waarde gehecht aan de speciale rechtspositie van minderjarigen in het strafrecht. De komende periode staat in het teken van de implementatie van de binnenkort aan te nemen "*EU-Directive on procedural safeguards for children suspected or accused in criminal proceedings (2013/0408 (COD))* in nationale wetgeving. De *Directive* is bindend en geeft ondermeer rechtswaarborgen en minimumstandaarden ten aanzien van het (politie)verhoor van minderjarigen, individueel maatwerk, redelijke termijn, het audio visueel opnemen van het verhoor, het recht op informatie, het recht op een advocaat, het recht op bezoek van een arts in detentie, vrijheidsbeneming voorafgaand aan een veroordeling als uiterste maatregel en voor de kortst mogelijke duur en de inzet van alternatieven voor detentie. De *Directive* stelt tevens eisen aan de specialisatie van het personeel dat met minderjarigen verdachten en veroordeelden werkt, ook op het gebied van herstelrecht. Bij het aanpassen van het jeugdstraafprocesrecht aan de EU-standaarden zijn de praktische "*Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child friendly justice*" tevens van groot belang.²

2. Speciale regels minderjarigen t.a.v. inverzekeringstelling en voorlopige hechtenis

Defence for Children benadrukt dat in het nieuwe Wetboek van Strafvordering extra rechtswaarborgen nodig zijn ten aanzien van het politieverhoor, de inverzekeringstelling en de voorlopige hechtenis van minderjarigen. In deze fase van het strafproces worden minderjarige verdachten veelal hetzelfde als volwassenen behandeld. Hieronder volgen een aantal onderwerpen waarvoor geldt dat bij de herziening van het Wetboek Strafvordering wetsaanpassingen in de specifieke afdeling voor jeugd nodig zijn:

- De termijnen uit artikel 58 en 59 WvSv jo. art. 15 Beginselenwet Justitiële Jeugdinrichtingen (BJJ) op basis waarvan minderjarigen afhankelijk van hun leeftijd maximaal negen of zestien dagen en

¹ M. Berger, C. van der Kroon, Een 'paar nachties' in de cel: het VN-Kinderrechtenverdrag en het voorarrest van minderjarigen in politiecellen', 2011 (DCI)

² <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1705197>

vijftien uur op het politiebureau kunnen verblijven zijn te lang en dienen verkort te worden naar maximaal drie dagen. Nader onderzoek is nodig naar de vraag of de 24- uurstermijn haalbaar is in zaken van minderjarigen, zoals in veel andere landen wettelijk geregeld is (o.a. in België, Engeland en Wales, Duitsland en Finland).

- Het criterium "in het belang van het onderzoek", art. 57 WvSv, is te ruim geformuleerd als het gaat om minderjarige verdachten. Hierdoor domineert het onderzoeks- en opsporingsbelang van de politie en wordt onvoldoende getoetst aan het belang van het kind.
- Uit Europees onderzoek uitgevoerd door onder meer Maastricht University blijkt dat er in de fase van het politieverhoor onvoldoende sprake is van duidelijke jeugdspecifieke rechtsbescherming.³
- Gedurende de fase van in verzekeringstelling en voorlopige hechtenis is het noodzakelijk dat de rechter de vrijheidsbeneming regelmatig toetst.⁴ Een rechterlijke toets is nodig direct na de in verzekeringstelling en gedurende de gevangenneming die ook voor minderjarigen 90 dagen ononderbroken kan voortduren.⁵
- De politie is landelijk gestart met de invoering van 14 kindgerichte maatregelen.⁶ De Inspectie Veiligheid en Justitie heeft in het onlangs verschenen onderzoek naar de arrestantenzorg aanbevolen om de invoering van de 14 maatregelen te continueren.⁷ Belangrijk is dat deze kindgerichte aanpak een goede basis heeft in het nieuwe Wetboek van Strafvordering.

3. Herstelrecht

Defence for Children vindt het uitgaande van kinderrechten van belang dat herstelrecht een stevige basis heeft in het jeugdstraf(proces)recht.⁸ Zowel politie als officieren van justitie moeten juist in de eerste fase van het strafproces herstelrecht toepassen. Hiervoor is een verandering van de bestaande wetgeving nodig.⁹

4. Minderjarige Slachtoffers

Defence for Children vindt het belangrijk dat in het Wetboek van Strafvordering de positie van minderjarigen slachtoffers wordt versterkt. Er moet onder meer gedacht worden aan mogelijkheden om het aantal verhoren van minderjarige slachtoffers zoveel mogelijk te beperken, minderjarigheid als weigeringsgrond op te nemen voor verhoren, de mogelijkheden voor rechtsbijstand uit te breiden en de privacy van minderjarigen slachtoffers beter te waarborgen, bijvoorbeeld door het sluiten van de deuren op zittingen waar het minderjarige slachtoffer een rol heeft.¹⁰ In het bijzonder dient de positie van minderjarige slachtoffers van 12 jaar en ouder te worden versterkt. Voor deze groep is de procedure nu vrijwel gelijk aan die voor meerderjarige slachtoffers.

³ M. Panzavolta, D. de Vocht, M. van Oosterhout, M. Van derhallen, *Interrogating Young Suspects. Procedural Safeguards from a Legal Perspective (Vol I)*, (2015) Intersentia, p. 417;

http://youngsuspects.eu/files/2015/07/Interrogating-young-suspects_DEF2_binnenwerk.pdf.

⁴ UN Committee on the Rights of the Child (2007), *General Comment 10*, children's rights in juvenile justice, CRC/C/GC/10, par. 83.

⁵ Y.N. van den Brink, De onschuld voorbij? Over de toepassing van de voorlopige hechtenis ten aanzien van minderjarigen verdachten in Nederland, *FJR* 2012, p. 5-11.

⁶ www.defenceforchildren.nl/p/148/Politie_voert_landelijk_maatregelen_in_voor_minderjarigen_in_politiecellen

⁷ <https://www.ivenj.nl/actueel/inspectierapporten/rapport-arrestantenzorg-nederland.aspx?cp=131&cs=64513>

⁸ Artikel 40 lid 3 VN Kinderrechtenverdrag;

⁹ A. Wolthuis, *Herstelrecht, een kinderrecht?* (2011) Boom Lemma uitgevers, p. 393 - 395

¹⁰ Hokwerda, Y.M., Veldman, T., Graaf, L. de & Rueb, C. (2015). *Minderjarige slachtoffers van seksueel misbruik in het strafproces. Een toetsing aan het internationale kinderrechtenkader*. Leiden: Defence for Children.

Aanbevelingen voor het nieuwe Wetboek van Strafvordering

- Implementeer de 'EU- Directive on procedural safeguards for children suspected or accused in criminal proceedings (2013/0408 (COD)) en de 'Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child friendly justice' in nationale wetgeving t.a.v. jeugdstrafriscesrecht.
- Garandeer een goede en kindgerichte informatievoorziening voor minderjarige verdachten gedurende het strafproces inclusief informatie over de 14 kindgerichte maatregelen van de politie voor minderjarigen.
- Garandeer dat de rechter de rechtmatigheid van de invezekeringstelling binnen 24 uur toetst.
- Beperk de maximale termijn voor het verblijf in een politiecel voor minderjarigen tot maximaal drie dagen (aanpassing van art. 58 lid 2 WvSv). Na drie dagen gaat de minderjarige naar huis, een opvangplek of naar een (justitiële) jeugdinrichting. Artikel 15 Beginselenwet Justitiële Jeugdinrichtingen (BJJ) dient in zijn geheel te vervallen.
- Pas het criterium "schorsen tenzij" ook toe bij de invezekeringstelling van minderjarigen.
- Specificeer de gronden voor invezekeringstelling. Vul het criterium uit artikel 57 en 58 Wetboek van Strafvordering "in het belang van het onderzoek" aan met kindgerichte criteria, zodat rekening wordt gehouden met het belang en de leeftijd van de minderjarige verdachte.
- Specificeer het wettelijk criterium "op elke daartoe geschikte plaats" uit 493 lid 3 WvSv, (bijvoorbeeld huisarrest, jeugdzorginstelling, afkickklinik).
- Garandeer dat de rechter de rechtmatigheid van de voortzetting van de voorlopige hechtenis regelmatig beoordeeld (aanpassing art. 66 WvSv).
- Neem een artikel op dat een wettelijke basis geeft aan bemiddeling en herstelrecht in het jeugdstraf(proces)recht, zodat iedere minderjarige verdachte tijdens invezekeringstelling en voorlopige hechtenis een aanbod krijgt om deel te kunnen nemen aan bemiddeling, een herstelrechtgesprek of netwerkbijeenkomst.
- Stel wettelijke minimumeisen eisen aan het inspecteren van plaatsen waar minderjarige verdachten verblijven.
- Zorg dat de rechtspositie van alle minderjarige slachtoffers verbeterd wordt en in lijn wordt gebracht met internationale regelgeving.¹¹

Lagere regelgeving

Niet alles kan bij wet geregeld worden. De wet zal verder uitgewerkt moeten worden via Amvb's, ministeriële regelingen, protocollen en gedragscodes.

- Stel specifieke opleidingseisen aan professionals die met minderjarigen verdachten en slachtoffers werken.
- Maak aparte protocollen op basis van de criteria die de Raad voor de Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming heeft opgesteld voor justitiële jeugdinrichtingen in de notitie "Goed bejegenen, beginselen over het omgaan met ingesloten".
- Stel aparte eisen aan de cellen waar minderjarigen verblijven: daglicht, grootte van de cel, dagbesteding (huiswerk, boeken, tv/radio), hygiëne, aanwezigheid luchtplaats.
- Stel ook voor de fase van invezekeringstelling regels op vergelijkbaar met de ministeriële regelingen die nu al voor justitiële jeugdinrichtingen gelden (zoals de Regeling eisen kamer justitiële jeugdinrichtingen, Regeling geweldsinstructie justitiële jeugdinrichtingen, Regeling melding bijzondere voorvallen jeugdigen, Regeling model huisregels justitiële jeugdinrichtingen Regeling toepassing mechanische middelen jeugdigen, Regeling urine onderzoek jeugdigen).

¹¹ Hokwerda, Y.M., Veldman, T., Graaf, L. de & Rueb, C. (2015). Minderjarige slachtoffers van seksueel misbruik in het strafproces. Een toetsing aan het internationale kinderrechtenskader. Leiden: Defence for Children.